

1. DEL: poglavje 2: Svet med obema vojnama: kriza demokracije in vzpon diktatur

Težave novih demokracij

1.

Člen 20: Parlament [Reichstag] sestavljajo poslanci, ki jih izvoli ljudstvo.

Člen 21: Člani parlamenta predstavljajo ljudstvo. Pri svojem delu niso zavezani naročilom, temveč le svoji vesti.

Člen 22: Poslanci parlamenta so izvoljeni na splošnih, neposrednih in tajnih volitvah. Volivci so moški in ženske stari vsaj 20 let.

Člen 23: Mandat poslancev traja štiri leta.

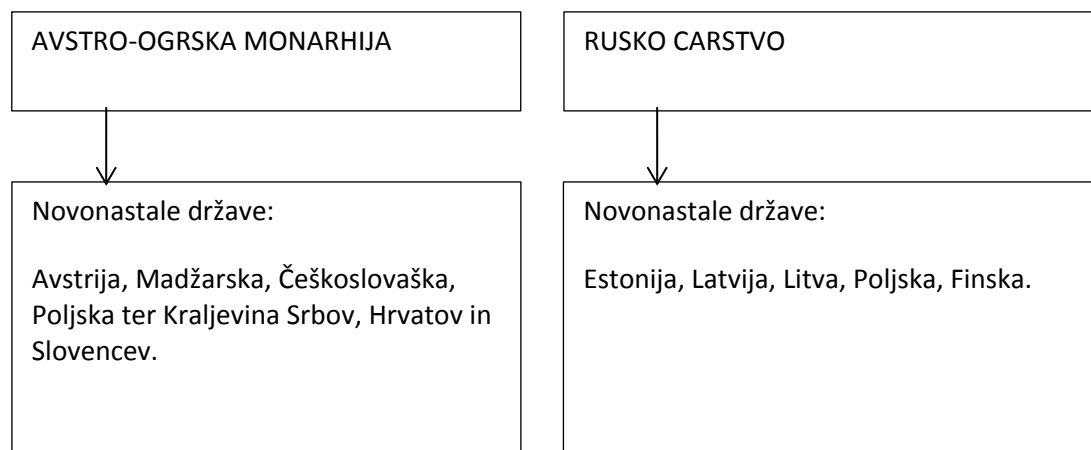
Člen 44: Predsednik države ne more biti član parlamenta.

Člen 68: Zakonske predloge pripravlja vlada ali poslanci. Zakone potrdi parlament.

Zakaj so bile nove demokracije nestabilne

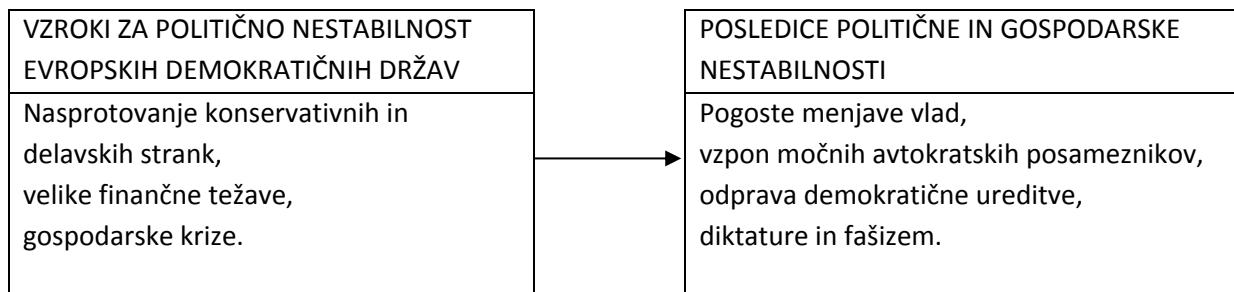
2.

a)

b) Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

3.

4.

Kršena je pravica do svobodnega izražanja misli.

Vzpon fašizma

ZNAČILNOSTI FAŠIZMA	ZNAČILNOSTI DEMOKRACIJE
<i>Poudarjal je večvrednost lastne rase.</i>	Pripadniki različnih narodnosti so med seboj enakovredni.
<i>Spodbujal je kult osebnosti oziroma čaščenje voditelja.</i>	Ni čaščenja voditelja – voditelj je izbran na volitvah in ga ljudstvo lahko odstavi.
<i>Država je imela nad javnim in zasebnim življenjem državljanov neomejeno oblast.</i>	Država nima oblasti nad zasebnim življenjem državljanov.
<i>Nasilno je obračunal s političnimi nasprotniki.</i>	Politični nasprotniki lahko javno izražajo svoje nestrinjanje z vladajočimi.
<i>Ukinjene so bile vse demokratične politične institucije in spoštovanje človekovih pravic.</i>	Demokratične politične institucije delujejo, človekove pravice se spoštujejo.
<i>Razvijali so moderne metode množičnega obveščanja in propagande.</i>	Zagotovljena je svoboda izražanja v javnem življenju.

Državljska vojna v Španiji

6.

- a) V črni, sivi in beli barvi. Picasso je s tem izborom barv želel prikazati mračno razpoloženje in izraziti bolečino in kaos.
- b) Ljudje kričijo in bežijo od vojne.
- c) Iz slike je razvidno, da Picasso vojni ni bil naklonjen. Videl je številne ljudi v agoniji in to je predstavil tudi na sliki.

7.

- a) Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Avstrija, Madžarska, Romunija, Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, Bolgarija, Albanija, Grčija, Turčija.
- b) Španija, Nemčija, Italija, Ruska sovjetska federativna socialistična republika.
- c) Irska, Velika Britanija, Nizozemska, Belgija, Francija, Švica, Portugalska, Andora, Monako, Luksemburg, Norveška, Švedska, Finska, Danska, Češkoslovaška, San Marino, Malta.

Stalinizem v Sovjetski zvezi

1.

- a) 1917. Zmagali so boljševiki pod Leninovim vodstvom.
- b) Kapitalisti, visoki cerkveni uradniki in bogati veleposestniki.

Stalinov vzpon na oblast

2.

Stalin.

3.

Rdeča zvezda.

Srp in kladivo.

Značilnosti stalinizma

4.

	PETLETKE	KOLEKTIVIZACIJA
Čas	Prva: 1928–1932 Druga: 1933–1937 Tretja: 1938–1941	1928–1932
Vzrok za uvedbo	Za popoln državni nadzor nad gospodarstvom.	Modernizacija kmetijstva in boljša prehranska preskrba v državi.
Cilj	Dvig gospodarske uspešnosti Sovjetske zveze.	Dvigniti kmetijsko proizvodnjo in nadzorovati prehransko preskrbo v državi.
Način izvedbe	Sledenje vnaprej načrtanim petletnim programom.	Združitev zasebnih kmetij v velika državna in zadružna posestva.
Posledice	Sovjetska zveza je postala pomembna gospodarska sila.	Nasprotovanje kmetov, modernizacija kmetijstva.

5.

a) Stalinove čistke.

b) Stalin se je bal, da bi mu lahko bili nekateri člani stranke in vojaški voditelji nevarni.

c) »V naslednjih petih letih so bili ubiti, zaprti ali preganjani, pogosto obsojeni na prisilno delo, milijoni ljudi. Svet je presenečen opazoval, kako horde obtožencev ponižno pred sodiščem priznavajo krivdo. Izginilo je 90 % generalov, po nekih podatkih tudi polovica častnikov. Nova komunistična elita je zamenjala staro. Do leta 1939 je bila zaprta več kot polovica poslancev, ki so sodelovali na partijskem kongresu leta 1934.«

(vir: John Morris Roberts, A history of Europe, Helicon, Oxford, 1997)

Zunanja politika Sovjetske zveze

6.

Lenin je povezal komunistične stranke s vsega sveta v zvezo **Komintern**a s sedežem v Moskvi. Namen zveze je bila izvedba svetovne komunistične revolucije. Stranke so bile podrejene Moskvi in so

morale delovati po njenih navodilih. Kominterneta je pomagala izvajati državne udare komunistov v različnih državah. Po smrti Lenina je vodstvo Kominterne prevzel Stalin.

Sovjetska zveza je vzpostavila **diplomatske stike** z večino zahodnih držav. Z nekaterimi od njih je **gospodarsko sodelovala**. Večina zahodnih držav pa je tesnejše sodelovanje s komunistično Sovjetsko zvezo zavračala. Po vzponu nacizma v Nemčiji je Stalina skrbela nevarnost fašizma v Evropi. Iskal je zaveznike proti fašizmu. Leta 1934 je Sovjetska zveza postala članica Društva narodov. Podprla je republikance v španski državljanski vojni. Stalin je uvidel, da zahodne države popuščajo pred agresijo Hitlerja. Leta 1939 je bil podpisan sporazum o nenapadanju med Nemčijo in Sovjetsko zvezo.

Fašizem v Italiji

1.

a) Na strani centralnih sil.

b) Z londonskim sporazumom leta 1915.

c) Ker je prestopila na zmagovalno stran in je po vojni dobila veliko ozemlja, ki so ji ga zaveznice obljubile v zameno za pomoč v vojni.

Kaj je omogočilo vzpon fašizma

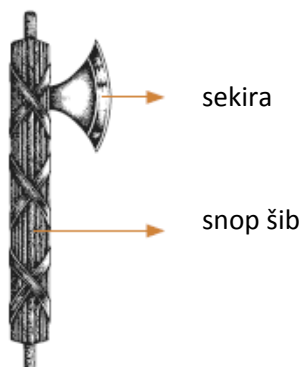
2.

Po koncu vojne so Italijani zaradi določil mirovne konference doživeli veliko razočaranje. Ni jim uspelo dobiti vsega ozemlja, ki jim je bilo obljubljen v londonskem sporazumu. Državo so zaradi povojne gospodarske krize in brezposelnosti pretresali nemiri in delavske stavke. Meščanstvo se je zbalu izbruha socialistične revolucije.

V času politične nestabilnosti je rasla priljubljenost **Benita Mussolinija**, ki je leta 1919 ustanovil gibanje, imenovano Zveza bojevnikov. Člani gibanja so se imenovali **fašisti**, gibanje pa fašistično. Od drugih strank se je razlikovalo po tem, da je imelo svoje oborožene skupine, imenovane **črnosrajčniki**. Mussolini je obljubljal popravo krivic ter povrnitev gospodarske in politične stabilnosti. Oktobra 1922 je svojim bojevniškim enotam ukazal **pohod na Rim**. Ob vsesplošnem nasilju črnosrajčnikov je kralj vodenje vlade ponudil Mussoliniju. Mussolini je postal **duce** ali voditelj Italije.

3.

a)

b) Eno steblo je šibko, če pa se več stebel poveže v snop, so skupaj močna.

Značilnosti fašizma

4.

	PRIMER FAŠISTIČNEGA NADZORA
POLITIČNO ŽIVLJENJE	Delovati je smela le ena stranka.
GOSPODARSKO ŽIVLJENJE	Država je nadzorovala gospodarstvo.
JAVNO ŽIVLJENJE	Tajna policija je zapirala in odstranjevala nasprotnike fašizma.
KULTURNO ŽIVLJENJE	Organizirana so bila množična zborovanja z govori Mussolinija.

Zunanja politika v času fašizma

5.

a) Slovencev in Hrvatov.

b) Fašisti so bili nenaklonjeni Slovincem, ki so živeli v Italiji. Tam živeči Slovenci so bili podvrženi nasilju in obravnavani kot manjvredni ljudje.

Nacizem v Nemčiji

1.

a) Voditelj je Adolf Hitler. Simbola sta orel in kljukasti križ (svastika).

b) in c) Različni odgovori glede na predznanje učencev.

Kaj je omogočilo vzpon nacizma

2.

Politična nestabilnost v času weimarske republike, protikapitalistična in protiboljševiška usmerjenost nacistične stranke, obljube o rešitvi gospodarske krize, spretna propaganda, nasilje do nasprotnikov.

3.

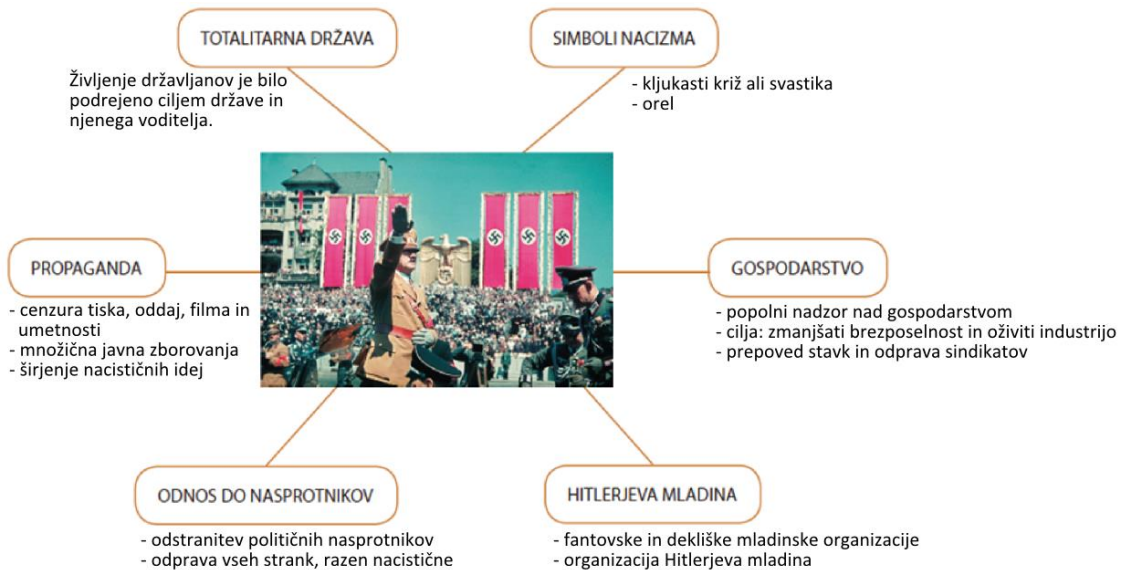
a) Med letom 1928 in julijem 1932.

b) Število brezposelnih je močno naraslo.

c) Velika gospodarska kriza je povzročila visoko nezaposlenost, kar je spodbudilo podporo nacistom.

Značilnosti nacizma

4.

Nacistični antisemitizem

5.

Položaj Judov se je po nacističnem prevzemu oblasti v Nemčiji močno spremenil. Izgubili so službe v javnih službah, odvzete so jim bile državljsanske pravice. Niso smeli obiskovati javnih šol, gledališč. Prav tako se v določenih delih mest niso smeli sprehajati ali se naseliti. Zaplenili so jim tudi podjetja in nepremičnine. Položaj Judov je bil pred začetkom druge svetovne vojne zelo slab. Pogosto so bili deležni tudi nasilja.

Zunanja politika v času nacizma

6.

a) »Nemški rajh mora združevati vse Nemce /.../ – ne samo zato, da bi obstal, pač pa zato, da počasi prevzame gospodujočo vlogo v svetu, ki nas obdaja. /.../ Kot naši predniki niso dobili zemlje v dar od nebes, ampak so si jo priborili z življenjskimi napor, tako tudi v prihodnje zemlja in z njo življenje našemu ljudstvu ne bosta podarjena, ampak z bojem pridobljena.«

(Adolf Hitler, Moj boj, 1925)

b) Priborili naj bi si jo v vojni.

c)

- Leta 1936 je nemška vojska zasedla demilitarizirano Porenje.
- Spomladi 1938 je vkorakala v Avstrijo in jo priključila k Nemčiji; dogodek imenujemo **anšlus**.
- Jeseni 1938 je zasedla Sudete, del Češkoslovaške, ki je bil poseljen z nemško manjšino.
- Spomladi 1939 je zasedla Češkoslovaško, Slovaška je zatem postala nemški satelit.
- 1. septembra 1939 je nemška vojska napadla Poljsko in začela drugo svetovno vojno.

PONOVIMO: SVET MED OBEMA VOJNAMA

TOTALITARISTIČNE DRŽAVE V OBDOBJU MED OBEMA VOJNAMA			
	STALINIZEM	FAŠIZEM	NACIZEM
DRŽAVA	Sovjetska zveza	Italija	Nemčija
VODITELJ	Stalin	Benito Mussolini	Adolf Hitler
SIMBOLI	Rdeča zvezda, srp in kladivo.	Sekira in snop šib.	Kljukasti križ (svastika) in orel.
NAČIN PRIHODA NA OBLAST	Zmaga boljševikov v državljanski vojni; ko je Lenin leta 1924 umrl, ga je nasledil Stalin.	Mussolini je oktobra 1922 svojim bojevnikiškim enotam ukazal pohod na Rim in prevzel oblast.	Nacistična stranka je leta 1932 zmagala na volitvah. Naslednje leto je Hitler najprej postal kancler, nato pa še predsednik države.
METODA UTRJEVANJA OBLASTI	V državi je smela delovati le ena stranka – Komunistična partija. Država je imela popolno oblast nad življenjem državljanov. Odstranjevanje političnih nasprotnikov.	V državi je smela delovati le ena stranka – fašistična stranka. Odstranjevali so nasprotnike. Vodili so močno propagando.	V državi je smela delovati le ena stranka – nacistična stranka. Odstranjevali so nasprotnike. Vodili so močno propagando.
ZNAČILNOSTI GOSPODARSTVA	Državni nadzor nad gospodarstvom. Uvedeno je bilo plansko gospodarstvo, ki je temeljil na petletkah. Opravili so kolektivizacijo.	Država je nadzorovala gospodarstvo. Izboljšali so gospodarske razmere, zmanjšali brezposelnost in povečali samooskrbo s hrano.	Država je nadzorovala gospodarstvo. Cilja sta bila zmanjšati brezposelnost in oživiti industrijo. Prepovedali so stavke in odpravili sindikate.
ZUNANJA POLITIKA	SZ je vzpostavila diplomatske stike z večino zahodnih držav. Nasprotovali so nacizmu in fašizmu.	Vodili so agresivno zunanjo politiko. Zasedli so Krf in Reko. Svoja ozemlja so širili tudi v Afriki (Etiopija). 1939 so zasedli Albanijo.	Hitler je vodil agresivno zunanjo politiko. Priključili so Avstrijo, Sudete in Češkoslovaško.

VZROKI TEŽAV NOVONASTALIH DRŽAV V EVROPI

Med vojno ali po njej je bilo odstavljenih veliko vladarjev, njihove države pa so postale republike. Velika cesarstva so razpadla in na njihovem ozemlju so nastale številne nove države. Vlade novih držav so bile pogosto šibke in so se pogosto menjavale. Poleg tega so se države po koncu prve svetovne vojne srečevale s finančnimi težavami, konec 20. let pa jih je prizadela še svetovna gospodarska kriza.

	K	O	L	E	K	T	I	V	I	Z	A	C	I	J	A
			J	A	P	O	N	S	K	A					
				P	E	T	L	E	T	K	A				
				Š	P	A	N	I	J	A					
			H	I	T	L	E	R							
		S	T	A	L	I	N	I	Z	E	M				
K	O	N	C	E	N	T	R	A	C	I	J	S	K	A	
			G	U	L	A	G	I							
	D	E	M	O	K	R	A	C	I	J	A				
			K	O	M	I	N	T	E	R	N	A			
		N	A	C	I	Z	E	M							
	F	A	Š	I	Z	E	M								
A	N	T	I	S	E	M	I	T	I	Z	E	M			